

Section 9. Rapports entre langue écrite et langue parlée

LLENGUA PARLADA *VERSUS* LLENGUA ESCRITA EN EL CONTEXT DEL DESPLAÇAMENT DEL CATALÀ PEL CASTELLÀ A LA CIUTAT D'ORIOLA (REGNE DE VALÈNCIA, SEGLE XVII)

Brauli Montoya Abat

Universitat d'Alacant

Durant el segle XVII la llengua catalana recula de la ciutat d'Oriola en benefici del castellà, que acabarà imposant-s'hi en la segona meitat de la centúria. El català, però, continuarà sent llengua oficial fins als primers anys del segle XVIII (1707). Això farà que el català escrit dels últims anys deixi traslluir la llengua parlada predominant a la ciutat en forma d'errades constants i rectificacions dels escrivans, cosa que es notará sobretot en els documents que deriven de declaracions públiques. Per a demostrar-ho, analitzem una sèrie de textos procedents de l'Arxiu Històric d'Oriola entre els quals destaquem els següents:

- 1612: Privilegi dels deu anys de la ciutat d'Oriola.
- 1643: Ferma de dret posada per lo Síndich de la ciutat de Oriola davant lo Llochtinent del Portantveus de General de la ciutat de Oriola y Regne de València desà Seixona en rahó de poder embarcar y desembarcar des de la Torre del Pinatar fins lo Lloch Nou.
- 1676: Contagi.
- 1676: Procés contra Roch Miralles.
- 1696: Lo Síndich de la present ciutat de Oriola contra lo arrendador del molí appellat de Coix.

Una mostra de les errades que són corregides en un d'aquests tres textos (Contagi, 1676) és el següent fragment:

y li digé que el perdonara de lo que avia errat en ~~diehta~~ relació a ~~la dicha~~, y que a la Molt Ilustre Junta ~~y que~~ per ell ~~pidiera~~ demanara perdó a ~~saes~~ señoriaes, que **fonc** tanta sa turbació de la ~~muerte~~ **mort** del chich perquè el volia molt.

Ací observem les rectificacions de paraules castellanques *dicha*, que esmenen en *dita* (català); *pidiera*, que passa a *demanara* (català), i *muerte*, que és corregit com a *mort* (català). Aquest fragment prové d'una declaració d'un metge sobre una epidèmia que

afectava la ciutat; les errades ens permeten deduir que el metge s'expressava en castellà, i l'escrivà s'esforçava per anar-ho transcrivint en català.

A través de característiques com aquestes intentem reconstruir, d'una banda, la tipologia de parlants que existia en l'Oriola d'aquell moment (bàsicament, catalanoparlants i castellanoparlants) i, d'una altra banda, com devia ser estructuralment el català que resultava cada volta més interferit pel castellà que s'estava conformant en els plànols fonètic, morfològic i lèxic.

Fonèticament, observem la neutralització de diferències que ha mantingut el català fins avui, com, per exemple, entre la bilabial [b] i la labiodental [v]) i que l'oriolà del Sis-cents començava a confondre per influència del castellà (*llebar* per *llevar*, *bolter* per *voler*, etc), o l'ensordiment de la palatal africada sonora (*pucha* per *puja*, *vacha* per *vaja*, *chent* per *gent*).

Morfològicament, hi ha la pèrdua del pronom adverbial *hi*, que no existeix en castellà. Per exemple, com a annex al verb haver-hi, on és requerit sempre en català: ("si *ø* agués abundància de més gent"; 1612). Un altre tret pronominal és la combinació dels pronoms *li ho*, que passen a *se'l* per influència del castellà ("tot lo qual dix saber ell (...) per haver-se'l ohit dir al dit Joan Miralles"; 1676).

Finalment, el lèxic és el camp on el castellà s'estén en major mesura: *bacallau* per *bacallà*, *hombro* per *muscle*, *llevar* per *alçar*, *madrugada* per *matinada*, *mitges* per *calces*, *sacar* per *traure*, *sin* per *sense*, *tarde* per *vesprada*, etc.

BIBLIOGRAFIA

ABAD MERINO, Mercedes (1994): *El cambio de lengua en Orihuela. Estudio sociolingüístico-histórico del siglo XVII*. Murcia: Universidad de Murcia/Caja Rural Central de Orihuela.

MILLAN, Jesús (1976): "Aproximació a l'estudi del canvi de llengua a la comarca d'Oriola", *Serra d'Or*, gener, pp. 29-31.

MONTOYA, Brauli (2003): "L'oriolà: una varietat siscentista de la llengua catalana", *Actes del Dotzè Col.loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, volum III, pp. 7-54.